

***Filip Velínský: Raně středověké osídlení Kutnohorska s přihlédnutím
k sídelnímu vývoji centrálního hradiště v Malíně a vývoji vesnického osídlení***

v Bylanech u Kutné Hory.

Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta. Praha 2009.

*Svazek 1 (text – 227 str.), svazek 2 (obrazová dokumentace – 15 str. textu, 305 obr. na
přiloženém CD).*

Posuzovaná práce si klade za cíl shrnout a vyhodnotit veškeré archeologické prameny a v jejich světle i prameny další, získané v Malíně a jeho nejbližším okolí. Zkoumaná oblast je vymezena logicky, tj. okolí Kutné Hory a Malína do vzdálenosti pěti kilometrů.

Těžiště práce spočívá ve velmi detailním zaznamenání a kritice dostupných pramenů, což se týká i přírodních podmínek studovaného regionu, které je v rámci práce archeologické povahy nadstandardně detailní. Následuje shrnutí pramenů písemných spojených s Malínem jako hradištěm, mezi něž náleží v tomto případě i prameny numismatické (s. 23-41). Nejstarší doklady jsou spojeny se Slavníkovci, pozdější jsou spíše nahodilé. Neztotožnil bych se s úvahou autora o poklesu významu místa, vztaženém k roku 1046 (užitý termín „civitas“ se vztahuje spíše k důležitějším lokalitám).

Zajímavý je popis okolností i širších souvislostí, za nichž byl založen klášter v Sedlci u Kutné Hory. Vztah Malína k této lokaci je díky nedostatečným pramenům nejasný a spíše rozporný. Autor oprávněně zaujímá velmi opatrné stanovisko. Vyhodnocení montanistické literatury upozorňuje na malou pozornost, kterou klášter věnoval možnosti těžit stříbro ve vlastní režii.

Jádrem práce je část věnovaná Malínu na základě archeologických pramenů. Autor velmi důkladně shrnul archeologické nálezy a poznatky, a to podle časových období archeologického zájmu (s. 63-135). Znovu objevil pro archeologii řadu zapomenutých pramenů (za všechny jmenujme výzkum u kostela sv. Jana Křtitele v roce 1953) a přehodnotil či nově interpretoval mnohé údaje, kolující v literatuře jako nesporné poznatky. Autorovy interpretace lze považovat za uměřené a vycházející ze současného (mnohdy stále mezerovitěho) stavu poznání.

Studium této části práce klade značné nároky na čtenáře, autor nerozděluje nálezy podle obvyklého schématu na pravěké a středověké. Zahnutí pravěkých předmětů, ač není předmětem práce, dovoluje vyřadit ze studovaného souboru některé nálezy, považované dosud nesprávně za středověké. Stejně čtenářsky náročný je také postup, kdy je množství důležitých údajů odsunuto do poznámkového aparátu, ač by mnohé z nich mohly (a měly) být integrovány do vlastního textu. Studiu topografických údajů by prospěla lépe zpracovaná mapka, klíčový obrázek 18 postrádá detailnější popis. U některých výzkumných akcí bych uvítal úplnější situační plány.

Datování nálezů je provedeno na základě tradiční chronologie, bezesporu s přihlédnutím k poznatkům z Čáslavska jako jediné oblasti, kde lze získat srovnatelné údaje. Odkazy na keramikou kouřimskou by si vyžádaly novou revizi, která by přesahovala téma práce.

Zhodnocení vývoje malínského hradiště (s. 136-144) je uměřené a vychází ze značně mezerovité pramenné základny, což naznačuje již nejednoznačný závěr o podobě a stáří opevnění, stejně nejisté zůstává (doufejme že prozatím) stáří obou raně středověkých kostelů.

Při práci s množstvím nálezů se vloudily některé drobné nepřesnosti (keramiku z 11. století nelze označit jako pozdně hradištní – s. 100; hrobové nálezy z etážového pohřbívání nelze přímočaře datovat podle keramiky ze stejné hloubky v okolí; část tabulek s keramikou postrádá měřítko), které však nijak nesnižují význam publikovaných pramenů a závěrů,

Mezerovitá pramenná základna dovoluje přiblížit vývoj osídlení v zázemí hradiště (s. 144-157) pouze formou dobře zvolených příkladů (Sedlec-Mokřiny, Nové Dvory, Chotusice, Bylany). Snad jen otázka metalurgie v lokalitě Nové Dvory 1 mohla být rozvedena detailněji (není zatím ani jednoznačně zřejmé, s jakým kovem se zde pracovalo).

Poslední část práce se stručně věnuje vybraným kategoriím archeologických artefaktů (s. 151-171) a antropologického výzkumu (s. 172-194). Mezerovité prameny opět dovolují u většiny kategorií jenom stručný přehled. Domnívám se však, že např. analýza mohla být v některých případech detailnější (kovové perly s puklicemi z Malína). V případě keramiky se autor vrací k vyčlenění pozdně hradištního období. Zajímavé jsou výsledky metalografických rozborů nožů (přítomnost svářkového damasku).

Práce je psána přehledně a s minimem překlepů. Po technické stránce bych uvítal vytištění obrazové přílohy alespoň pro předkládané výtisky práce (jinak je nezbytná práce s počítačem).

Disertace F. Velímského důkladně a na výši současného poznání shrnuje a vyhodnocuje poznatky o důležitém raně středověkém centru a jeho regionu, v němž se odehrávaly historické události s významem důležitým pro celé Čechy (slavníkovská etapa, události

vedoucí k založení Kutné hory). Lze proto předpokládat, že se stane základem pro další výzkum a bude nezbytné z ní nadále vycházet.

Disertační práce F. Velímského „Raně středověké osídlení Kutnohorska s přihlédnutím k sídelnímu vývoji centrálního hradiště v Malíně a vývoji vesnického osídlení v Bylanech u Kutné Hory“ splňuje podmínky kladené na tento druh prací a doporučuji jí k dalšímu řízení.

Praha 5. června 2009

PhDr. Jan Frolík, CSc.

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v.v.i.